

Befolkningen trivs bra i Stora Årbotten *Gårdarna går i arv från far till son*

Genom snöiga bygder förde mig härom dagen bussen upp till Gunnarskog, närmare bestämt Stora Årbotten. Anledningen till resan var att söka införskaffa en del uppgifter angående släktgården Håkanstugan, en av de båda släktgårdar i Gunnarskog, som vid Värmlands hembygdsförbunds årsstämma i december förra året tilldelades diplom och en väderflöjel i järn, dekorerad med värmlandsörnen, avsedd att pryda gården som gått i arv i flera generationer.

Underligt är det emellertid ibland att erfaras hur en gårds öden skiftar och att jag denna gång skulle finna släktgårdens ägare sedan flera år tillbaka bosatt i Arvika, nämligen fru Hilma Svensson, Sävsjövägen, numera ägare till Östra Håkanstuga. En av de tidigare ägarna till Västra Håkanstuga är också arvikaabo sedan snart 50 år tillbaka, nämligen den kände nämndemannen Magnus Andersson i Haga, som blir 85 år i

vår, men alltjämt är i full verksamhet både med bouppteckningar och deklarationer. Det är en minnesgod person, som känner hela Årbotten och dess befolkning mansåldrar tillbaka i tiden.

Håkanstuga blev två gårdar.

Det var någon gång i mitten av 1800-talet som Håkanstuga genom arvskifte kom att delas i två gårdar. Västra Håkanstuga äges nu av Johan Engström, som byggt om gården helt från

Gården Tomta i Arbotten är typen för en gammal vacker värmlandsgård.

grunden. Fastigheten hade inköpts av Billerudsbolaget, men då detta inte kunde få lagfart på egendomen gick köpet tillbaka. Engströms far, Oskar Engström, kom hit 1922 som arrendator och blev sedermera ägare till gården.

Östra Håkanstuga däremot

ägdes tills för knappt tio år sedan gemensamt av Per Nilsson, född 1864 och Maria Nilsson, född 1880. Den sistnämnda dog 1947 och var den sista i den fortlöpande släktkedjan från senare delen av 1600-talet. Efter denna tid har gården ägts av fru Hilma Svensson, som bebod den på

somrarna. Vintertid däremot står gården obebodd.

Enligt forskningar vid landsarkivet i Göteborg kan den förste stamfadern till Håkansläkten spåras tillbaka till 1677. Han hette Kjällar och med deras son Håkan Kjällarsson, född 1726, ligger släktleden klar. Denne Håkan Kjällarsson kom flyttande från reskog till Arbotten och byggde där den första stugan 1736, som därefter fick namnet Håkanstuga. Denna stuga stod på östra tomten och var en lång och låg envåningsbyggnad och är nu borta. Håkan hade tre barn, två flickor som blev gifta till Gårdsås och Bosebyn, samt sonen Anders, som ärvde gården. Denne hade i sitt äktenskap sex barn, två söner och fyra döttrar. Enligt gammal sed skulle sönerna ärva gården och det var då som den delades, så att den ene fick den östra och den andre den västra delen.

Blev svärmor till sin syster.

En av döttrarna blev gift med den på sin tid kände storbonden "Spelmans-Ola" i Gårdsås, medan en annan gifte sig med dennes son, i ett tidigare gifte, Anders, varför det uppstod ett

ganska egendomligt släktskapsförhållande. De sistnämnda köpte Tomta i Gravås och bosatte sig där och deras dotter Marta var mor till nuvarande ägaren av Östra Håkanstuga, fru Hilma Svensson.

Anders Håkansson dog 1830 endast 45 år gammal. En bror till förut nämnde Håkan Kjällarsson hette Per, som var mycket skicklig smed och därför allmänt gick under namnet "Sme-Per". Han bodde på Håkanstomta i Treskog och en dotterson till honom var Anders Mattsson, far till den på sin tid kände riksdagsmannen Magnus Mattsson i Gravås. En annan känd ättling av Håkansläkten var landstingsman Magnus Andersson från Degerängen, son till Karin Andersdotter i Håkanstuga. Han var även känd som nämndeman och en av sönerna var baningenjör.

Möjligen masugn tidigare.

Man har gjort en del fynd på Håkanstugas ägor, som tyder på att det möjligen en gång i tiden funnits en masugn där och att osmundsmide bedrivits en gång i tiden. Man har nämligen funnit en massa smidesslagg

**Viktor Magnusson på Gärdet sysslar just nu med deklara-
tion. Montör Olof Danielsson, t. v. studerar räkenskaperna.**

i jorden samt även små smält-
järnsbitar. Man brukade ta upp
myrmalm och smälta till s. k.
osmundjärn enligt en ganska
primitiv metod, och Gunnarskog
har ju i äldre tider haft flera
mindre järnbruk. Norr om går-
den finns även en myr, kallad

Malmmyren, där man funnit
myrmalm även på senare tid,
och det är möjligt att man tagit
upp sådan malm där.

Silverpengar i jorden.

Även andra intressanta fynd
har gjorts i Håkanstugas ägor.
Nämndeman Magnus Andersson

berättar, att han en gång plöjde upp ett stycke jord nere vid sjön Gunnern, som tidigare inte varit brukat, då han fick se något blänka i plogfåran. Det visade sig vid närmare undersökning vara en del silverpenningar från 1600-talet, präglade under Karl XI:s tid, vilka nu lär finnas i museet på Sägudden.

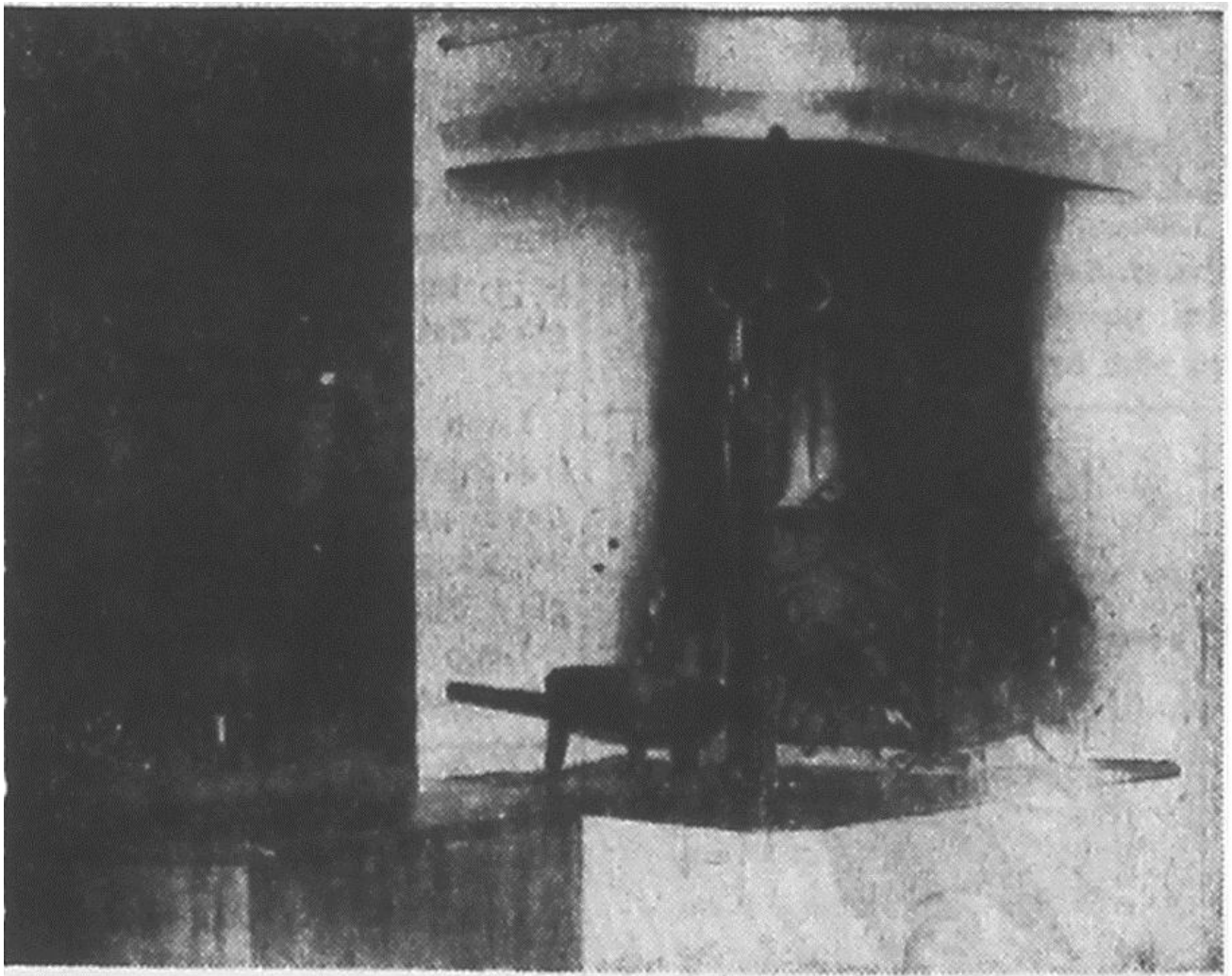
Stora Arbotten är en vacker och välbärgad bygd där idoghet och tro på framtiden blommar, i motsats till så många bygder, där ungdomen drivits bort av brist på intresse för modernäringen för att söka sin utkomst i städer och industrisamhällen. Här finns goda betingelser för dem att stanna kvar och i stor utsträckning har även de unga tagit vid efter de äldre.

Vi gör bl. a. ett besök hos hemmansägaren Viktor Magnusson på Gärdet i Arbotten. Han är en av de drivande krafterna i den ännu verksamman El-föreningen Rex, som bildades redan 1918 och sålunda varit verksam i 38 år. Liknande el-föreningar har som bekant funnits på flera håll, men efterhand uppgått i de större bolagen. Denna förening, som fick sitt namn därav att kraften kom från Rexed, lever emellertid alltjämt och levererar

ljus och kraft till 11 hemman inom det centrala Gunnarskog, med 11 transformatorstationer. Numera äger samkörning rum med andra kraftverk och råkraften tas från Billeruds anläggningar. Montör Olof Danielsson tillhör även de drivande krafterna inom föreningen och vid vårt besök hos Magnusson var det deklARATIONEN som pågick. Hr Magnusson har även andra kommunala uppdrag och känner väl till bygdens historia. Han har ett värdefullt lägg av tidningsurklipp från de viktigare händelserna i bygdens historia och kan berätta om både nytt och gammalt.

Största och äldsta gården är Tomta.

Strax i närheten av hans gård ligger den största och tillika en av de äldsta gårdarna i Arbotten, Tomta, som nu äges av hemmansägaren Ragnar Wennerstrand. Gården ägdes ursprungligen av häradsdomaren Olof Olsson och hans dotter Marta blev gift med Magnus Elofsson från Rönninga i Byn och därför vanligen kallades "Rönningen". Deras son Anders, född 1873, är den kände dr Anders Elofsson i Uppsala, verksam på jordbruks-

En interiör från kammarn på Gärdet med en gammal benpanna i den öppna spisen.

området främst inom vallväxtodlingen. Varje sommar brukar han komma och hälsa på sina vänner i hembygden. Magnus Elofsson var bl. a. kyrkovärd och virkeshandlare och då biskop Rundgren på sin tid höll visitation i Gunnarskog skulle han givetvis gästa Tomta, som var en av de mest betydande gårdarna i socknen. "Rönningmora" Marta Elofsson, var också känd

som en framstående husmor och höll på gamla seder och bruk med ljusstöpning till julhelgen och hemslöjd av olika slag. Nämndeman Magnus Andersson i Arvika, var skolkamrat till dr Elofsson i den gamla skolan i Arbotten, där Tellenius på den tiden var lärare, f. ö. svärfar till fabriker Östlind, grundare av Östlind & Almquists pianofabriker. På den tiden bodde läraren

I skolhuset där han förfogade över ett rum och kök vid sidan av skolsalen. Den årliga lönen för skolläraren var på den tiden 700 kr. Skolbarnen fick turas om varannan vecka med att sköta om eldningen i skolsalen. På 1890-talet förvärvades Tomta av den förmögne Anders Mattsson i Treskog, som gav gården till sin son Johan Mattsson, broder till riksdagsman Mattsson. Wennerstrand blev genom gifte ägare till Tomta.

Nya Mangskogsvägen till Tomta.

Ett litet stycke längre upp i byn bor nämndemannen Albin Alander i en liten trevlig stuga sedan han numera överlåtit huvudgården åt sonen Ragnar. Alander är ordförande i Gunnarskogs missionsförsamling och berättar att församlingen har inte mindre än sju gudstjänstlokaler. En av dessa är missionshuset i Arbotten, som ligger strax ovanför Alanders hem. Genom den nya väg som nyligen byggts över skogen till Fjäll i Mangskog, har förbindelsen mellan dessa bygder avsevärt förkortats och en livlig virkestransport förekommer här under vintern.

Goda kommunikationer.

Under tiden som vi väntar på bussen till Arvika hinner vi även att göra ett besök hos handlanden Reidar Thyrberg, som har en tämligen nybyggd handelsfastighet nere vid landsvägen. Hr Thyrberg kom hit till Arbotten från Eda för åtskilliga år sedan och är acklimatiserad gunnar-skogsbo och livligt verksam i dess kommunala liv. Han framhåller det stora värde som bygden äger i de goda kommunikationerna, där man bekvämt kan komma antingen till Arvika eller upp till socknens centrum uppe i Stommen. I Arbotten är alla bönder självägande i motsats till norra delen av socknen där bolagsegendomarna dominerar. Att bolagen förvärvat en stor del av skogarna har dock varit till fördel i många hänseenden och bidragit till det uppsving som skett i bygden. Det finns gott om arbetstillfällen i skogarna och de unga har därför funnit till sin fördel att stanna kvar. I Arbotten har man alltjämt kvar folkskolan, fastän krafter varit i rörelse att beröva dem denna. Byn växer dock till och barnantalet är så pass stort att man hoppas få ha sin skola kvar. Uppe i Stommen finns dock

centralskolan och nu har man även grundligt renoverat sockenstugan och där fått en rymlig församlingssal. Kyrkan skall även renoveras och kommunen förfogar över rätt stora skogsegen-
domar, varför man inte har någ-

ra ekonomiska bekymmer i detta avseende. Det råder välstånd i den vackra bygden, som i fråga om naturskönhet tryggt kan ta upp konkurrensen med andra trakter i Värmland.

Nicolaus.